

No fracking way – как търговското споразумение между САЩ и ЕС носи риск от увеличаване на фракинга

Въведение

В момента текат преговори за голямо търговско споразумение между Европейския съюз (ЕС) и Съединените американски щати (САЩ), което застрашава способността на правителствата да защитят общностите, гражданите и околната среда от рискови нови технологии, като например метода фракинга добив на неконвенционални горива.

Трансатлантическото партньорство за търговия и инвестиции (ТПТИ) обхваща голям диапазон от теми и сектори, включително безопасност на храните, генетично модифицирани продукти, токсични химически вещества, силно замърсяващи горива и защита на данните. Преговорите заплашват, в името на корпоративната печалба, да бъдат отслабени или изцяло премахнати демократично приети предпазни механизми за защита на околната среда и гражданите.

Вероятно е преговорите да дават предимство на корпоративните интереси пред тези в полза на гражданите и околната среда, като позволят на компаниите да изискват обезщетение, когато правителствени решения засягат техните печалби. Това може да облагодетелства компании, целящи експлоатация на природни ресурси чрез опасни технологии, и чиито дейности са регулирани чрез наредби за околната среда и здравето.

Методът фракинг, или високообемно хидравлично разбиване, се използва при извличане на труднодостъпни изкопаеми горива като шистов газ и нефт, газ в нископроницаеми скали и въглищен метан. Фракингът ще увеличи наличните запаси от газ, създавайки зависимост от изкопаеми горива през следващите няколко десетилетия.

Има все повече доказателства, че методът фракинг носи огромни рискове и вреди за здравето и околната среда. Това води до широкомащабно противопоставяне на обществото както в ЕС, така и в САЩ.

Този брифинг анализира как ТПТИ би могло да ограничи способността на правителствата да регулират развитието и мащаба на фракинга. Привеждат се доводи, че ТПТИ може: да възпрепятства правителствените усилия за справяне с промените в климата и защита на гражданите; да стимулира използването на фракинг, като премахне възможността на правителствата да контролират износа на природен газ; да означава, че държавите ще бъдат принудени да плащат на корпорациите милиони под формата на обезщетения за пропуснати ползи в резултат на дадени регулации. Призовават се ЕС и САЩ да премахнат от ТПТИ правомощията за уреждане на спорове между инвеститорите и държавата, както и от други търговски споразумения в процес на подготовка – включително Всеобхватното икономическо и търговско споразумение (Comprehensive Economic and Trade Agreement - CETA) между ЕС и Канада¹.

„Инвестиции” в ТПТИ: Защита на инвестициите и заплахата за демокрацията

Споразумението за ТПТИ заплашва да даде повече правомощия на компаниите чрез клауза, наречена „уреждане на спорове между инвеститор и държава”. Ако тази клауза бъде включена в споразумението, ще позволи на корпорации да претендират за обезщетение пред тайни трибунали или „арбитражни комитети”, ако сметнат, че печалбите им са оцетени в резултат на промени в регулациите или политиките. Това представлява заплахата за демократично приетите закони, създадени да защитават общностите и околната среда.

Компании, които твърдят, че техните инвестиции (включително очакваните бъдещи печалби) са негативно повлияни от дадена промяна в правителствените политики, биха имали правото да изискват обезщетение чрез частни международни трибунали. Компаниите, базирани в САЩ

(както и всяка компания с дъщерна фирма в САЩ), биха могли да използват тези широки инвеститорски правомощия, за да търсят обезщетение от бъдещи забрани или други регулации, наложени върху метода фракинг. Тези трибунали не са част от съдебната система, а се създават специално за инвестиционни случаи. Арбитрите са силно пристрастни в полза на инвеститоритеⁱⁱ и не притежават никакви специализирани познания в областта на климата или фракинга. Компаниите вече използват съществуващи инвестиционни споразумения, за да претендират за обезщетения, а данъкоплатците плащат сметката.

Уреждането на спорове между инвеститор и държава се превръща във все по-спорна тема, тъй като фирми в енергийната и добивна индустрии, все по-често оспорват обществени политики. Шведският енергиен гигант Vattenfall претендира за повече от 3,7 млрд. евро обезщетение от Германия, след като страната гласува постепенното премахване на ядрената енергияⁱⁱⁱ; Pacific Rim, добивна компания, базирана в Канада, изисква 315 млн. щатски долара обезщетения от Салвадор, след като правителството отказва да даде разрешение за потенциално разрушителен проект за добив на злато^{iv}; Lone Pine Resources съди Канада за 250 млн. щатски долара заради мораториум върху фракинга в канадската провинция Квебек.

Нарастваща обществена съпротива срещу метода фракинг в САЩ

Методът фракинг е широко разпространен в САЩ. Петролната и газова индустрия извършва или цели да извършва фракинг в 31 щата и съществуват повече от 500 000 действащи сондажи за добив на природен газ из цялата страна. Технологиията фракинг се прилага най-много в щатите Пенсилвания, Охайо, Западна Вирджиния, Оклахома и Тексас.

Технологията фракинг и производството на природен газ са слабо регулирани, както на федерално, така и на държавно равнище. На федерално равнище, петролната и газова индустрия е освободена от задължения по седем основни закона за опазване на околната среда, включително Закона за питейната вода, Закона за чистотата на атмосферния въздух, както и Закона за чистотата на водите.

По своята същност, фракингът е опасен процес и това превръща липсата на ефективна регулация в рецепта за катастрофални последици за общностите и околната среда. Милиони американци живеят, работят и учат в близост до сондажи и тръбопроводи за природен газ. Все повече доказателства сочат, че производството на газ, включително методът фракинг и депонирането на отпадъци, замърсява питейната вода, въздуха и почвата, има разрушително действие върху климата и причинява земетресения. В резултат на това, общности, живеещи на различни територии в САЩ, са подложени на сериозни здравни рискове и негативни въздействия.

На местно ниво, широката обществена съпротива срещу фракинга става причина стотици градове да наложат забрани и мораториуми върху използването на метода.

Предвид необходимостта да се защитят американските общности, от изключителна важност е ТПТИ да не подкопава усилията да се затегнат регулациите за газовата индустрия, включително да се затворят съществуващи вратички в закона и да се наложат забрани и мораториуми върху метода фракинг.

Къде се извършва фракинг:	Калифорния, Северна Дакота, Монтана, Уайоминг, Колорадо, Юта, Ню Мексико, Тексас, Оклахома, Арканзас, Мисисипи, Алабама, Индиана, Кентъки, Мичиган, Охайо, Западна Вирджиния, Пенсилвания, Ню Йорк, Тенеси, Канзас, Луизиана, Оклахома, Северна Каролина, Флорида
Съпротива в щатите:	Калифорния, Колорадо, Илинойс,

	Индиана, Айова, Мериленд, Мичиган, Минесота, Ню Мексико, Ню Йорк, Охайо, Пенсилвания, Тексас, Вирджиния, Западна Вирджиния, Уисконсин, Уайоминг, Канзас, Флорида, Делъуеър, Северна Каролина
Забрани:	Върмонт, Ню Джърси, Ню Йорк, общности в Колорадо, Тексас, Охайо, Пенсилвания (басейнът на река Делъуеър, не целият щат), Северна Каролина

В Европа гражданите казват НЕ на фракинга

Обществената съпротива срещу фракинга се разпространява в цяла Европа в резултат на повишената информираност на хората за потенциалните рискове. Нараства недоверието на гражданите и има признаци за обществена съпротива във всяка европейска страна, където методът фракинг се прилага или предстои да бъде приложен^v. В отговор на общественото безпокойство, няколко правителства налагат мораториуми, фактически забрани или засилени регулации за опазване на околната среда^{vi}.

Въпреки че в Обединеното Кралство, Полша и Румъния са реализирани проучвания^{vii}, Франция и България въвеждат забрани за метода фракинг, а няколко други държави временно спират проучванията. Австрия и Литва засилват регулаторните си рамки.

Компании, които се борят срещу забраните за фракинг в Европа

Мощни корпорации постоянно водят борба с ЕС и опитите на държавите да регулират фракинга. През 2011 г., след въвеждането на забрана за фракинг във Франция, са отнети лицензите на базираната в САЩ петролна и газова компания Schuerbach и френската транснационална компания Total. Двете компании започват поотделно правни действия срещу френската държава, за да възстановят лицензите си. Total твърди, че ще уважи френските закони и няма да използва фракинг. В момента двете съдебни дела се разглеждат от френски трибунали. Schuerbach също така оспорва френската забрана като противоконституционна. Конституционният съвет на Франция се произнася срещу компанията с довода, че забраната е обосновано средство за защита на околната среда. Енергийните компании вече се обръщат към съдебните институции с цел отмяна на забраните за фракинг. Въвеждането на „уредане на спорове между инвеститор и държава“ в ТПТИ би им предоставило едно извънправно средство – и в някои случаи втори шанс - да оспорят политиките, създадени в обществен интерес.

Каре 1: Неконвенционали изкопаеми горива, липса на регулаторна рамка в ЕС

Не е възможно да се наложи забрана върху метода „фракинг“ на европейско ниво, тъй като ЕС не разполага с правомощия за определяне на енергийния микс на държавите-членки^{viii}. Това прави още по-важни националните и местни демократични процеси за определяне на регулаторни рамки. Рамката на ЕС съдържа важни предпазни механизми за околната среда, но те не са приложими към спецификата на неконвенционалните изкопаеми горива, като оставят значителни пролуки в прилагането на европейското законодателство на национално равнище^{ix}. Два доклада на Европейския парламент^x наблягат на необходимостта тази рамка да бъде подсилена, но масивно корпоративно лобиране и натиск от страна на някои държави-членки (по-специално Обединеното кралство, Полша, Румъния, Литва и Унгария) водят до решение на Европейската комисия да не предлага правна рамка за последиците от шистовия

газ, а само необвързващи препоръки за държавите-членки^{xi}.

Уреждане на спорове между инвеститор и държава – Задкулисният план на големите енергийни компании да сломят съпротивата срещу фракинга

Очаква се предложената глава „Инвестиции“ в ТПТИ да включва широки правомощия за чуждестранни инвеститори, с помощта на които да е възможно да противодействат на правителствени решения за забрана и регулация на фракинга. Американски компании, които инвестират в Европа, биха имали възможност директно да оспорват забрани или регулации за метода фракинг в частни международни трибунали – възможно проправяйки път за милиони евро обезщетения, които да бъдат платени от европейските данъкоплатци. Европейски компании, инвестиращи в САЩ, също биха могли да оспорят федерални и щатски регулации върху фракинга.

Уреждането на спорове между инвеститор и държава все повече се използва от добивни и енергийни фирми с цел оспорване на политики за околната среда, общественото здраве и други политики, за които компаниите смятат, че намаляват стойността на инвестициите им, т.е. техните очакваните печалби.

Каре 2: Инвеститорски правомощия потъпкват демокрацията: обезпокоителният прецедент „Lone Pine срещу Канада”

Газовите и енергийни фирми предявяват претенции за големите газови находища в Канада. Изчислено е, че находището в Утика, намиращо се под долината на река Сейнт Лорънс в Квебек, съдържа около 181 билиона кубични фута природен газ.

Обществената съпротива, както и нарастващият брой доказателства за наличие на замърсяване на водата, убеждават властите в Квебек през юни 2011 г. да наложат мораториум, забранявайки сондирането докато не се извърши екологична оценка. Правата за миннодобивни работи биват отменени – включително лицензите на петролната и газова компания Lone Pine Resources. През 2012 г. мораториумът се разпространява върху всички проучвания и разработки на шистов газ в Квебек.

Lone Pine Resources обявява намерението си да оспори мораториума. Но вместо да се обърне към съд в Канада, базираната в Канада компания използва подразделението си в Делъуеър, САЩ, за да заведе дело по силата на Споразумението за свободна търговия в Северна Америка (North American Free Trade Agreement - NAFTA), което е валидно само за компании, базирани в САЩ и Мексико. Компанията изисква от Канада обезщетение от 250 млн. щатски долара плюс лихви^{xii}.

Lone Pine твърди, че мораториумът, наложен от Квебек, е „произволно, капризно и незаконно отнемане на ценните права [на компанията] да добива петрол и газ.” Фирмата заявява, че правителството е действало „без разпознаваема полза за обществеността.” Всъщност мораториумът е само временен, позволявайки да бъдат изучени последствията върху околната среда. Но Милос Барутчиски, адвокат в кантората Bennett Jones, представляваща Lone Pine, го описва като „капризен административен акт, извършен по чисто политически причини – точно това, от което правата, заложили в NAFTA, трябва да предпазват инвеститорите.”^{xiii}

Колкото и невероятно да звучи, по силата на NAFTA правото на Lone Pine да реализира печалби е по-важно от правото на чиста вода или правото на общностите да отхвърлят реализирането на разрушителни добивни проекти като метода фракинг.

Случаят Lone Pine е обезпокоителен, тъй като показва как правителствата могат да бъдат уязвими в спорове между инвеститор и държава, свързани с метода фрактинг и други спорни енергийни и добивни проекти. Фирми, желаещи да добиват неконвенционални изкопаеми горива в Европа, ще могат да оспорват мерките, взети в обществен интерес – стига да имат дъщерна фирма в САЩ. Няколко американски енергийни компании, като Chevron и Conoco Phillips, участват в проекти за добив на неконвенционални изкопаеми горива в Европа. Компании с инвестиции в САЩ и дъщерна фирма в страна-членка на ЕС биха имали същите права. Уреждането на спорове между инвеститор и държава в предложеното споразумение ТПТИ излага европейските и американски общности на риск, подкопавайки способността на правителствата ни да регулират и забраняват опасни практики като фрактинг.

Каре :

Рискован бизнес: колко уязвими са властите в САЩ и ЕС пред атаките на инвеститорите?^{xiv}

- В края на 2012 г. е известно, че съществуват **514** съдебни спора между инвеститори и държави в целия свят. **Петдесет и осем** иска са предявени само през 2012 г., най-големият известен досега брой за една година.
- Пред САЩ вече са били предявени почти **20** инвестиционни иска въз основа на глава „Инвестиции“ на NAFTA^{xv}. Поне **15** държави-членки на ЕС са били изправени през едно или повече оспорвания на инвеститор срещу държава.
- Повече от една трета от случаите в Международния център за уреждане на инвестиционни спорове (International Center for Settlement of Investment Disputes - ICSID) в началото на 2013 г. са свързани с петрол, минно дело или газ. Броят им е нарастнал в сравнение с 2000 г., когато представляват една четвърт от случаите^{xvi}. Повече от **половината** преки чужди инвестиции в ЕС идват от САЩ и повече от **половината** преки чужди инвестиции в САЩ идват от ЕС^{xvii}.
- Досега, едва **9** държави-членки на ЕС, всички от които са от Източна Европа, имат двустранен инвестиционен договор със САЩ^{xviii}; ТПТИ би било **едно** от първите общоевропейски споразумения за защита на инвестициите.
- Съществуват **14 400** базирани в САЩ корпорации с повече от **50 800** дъщерни фирми в ЕС; над **3 300** базирани в ЕС компании с повече от **24 200** дъщерни фирми в САЩ. Всички тези **75 000** фирми, регистрирани и на двете места, по силата на ТТИР могат да бъдат използвани за да се предяви иск от страна на инвеститор към държава^{xix}.
- Около **42%** от известните приключили дела на инвеститор срещу държава са в полза на държавата, **31%** са в полза на инвеститора, а в **27%** от случаите е постигнато съдебно споразумение (което би могло да включва плащания или други отстъпки пред инвеститора). Това означава, че в **58%** от случаите компаниите частично или напълно са постигнали успех.
- Съдебните разноски в спорове между инвеститори и държави средно възлизат на над **8 млн. щатски долара** и в някои случаи надвишават **30 млн. щатски долара**^{xx}. Те не винаги се присъждат на страната, спечелила делото.

Замърсители лобират за специални корпоративни права

Не е учудващо, че енергийни гиганти като базираният в САЩ Chevron лобират за “инвестиционна глава от световна класа” в ТПТИ. Основният фокус в отговора^{xxi} на компанията (която е официален съветник на Търговския представител на САЩ) на консултацията за правителството на САЩ относно ТПТИ е върху защитата на инвестиции, формулирани като „един от най-важните ни пробелми в световен мащаб”. Понастоящем Chevron води спорна битка в инвестиционен арбитраж с Еквадор, стремейки се да избегне плащането на 9,5 млрд щатски долара за почистване на свързаното с добива на петрол замърсяване на Амазонската дъждовна гора - санкция, наложена от съдебно инстируции в Еквадор^{xxii}. Случаят е порицан като “нечувана злоупотреба”^{xxiii} с инвестиционния арбитраж с цел избягване на правосъдие. Според компанията, главата в ТПТИ, посветена на защита на

инвестициите, трябва да задължи правителствата „да се въздържат от подкопаване на оправдани, подкрепени с инвестиции очаквания“.

Ако Chevron получи желаното, рискът за компаниите, занимаващи се с експлоатация на нетрадиционни изкопаеми горива, би станал почти нула. Ако засегнатите общности се произнесат срещу метода фракинг или ако правителството отнеме права, данъкоплатецът е този, който най-вероятно ще плати сметката.

Доказателствата сочат, че дори само заплахата от завеждане на спор между инвеститор и държава би имало възпиращ ефект върху желанието на правителствата да въведат регулации, а корпорациите биха използвали заплахата от съдебни действия, за да неутрализират законите. Държави, обмислящи проекти за неконвенционални изкопаеми горива или не притежаващи силна защитна законова рамка, са изложени на особено голям риск. Общности, подложени на негативни влияния за здравето и околната среда от замърсяващи енергийни проекти, няма да имат права, позволяващи им да се защитят.

Трансатлантическа корпоративна харта на правата

Правителството на САЩ и Европейската комисия изглежда са решени да включат в ТПТИ разпоредби за уреждане на спорове между инвеститор и държава. В брифинга си пред Конгреса, търговският представител на САЩ посочва като една от ключовите цели „процедурите за уреждане на спорове между инвеститори от САЩ и ЕС и неговите държави-членки.“^{xxiv}. Изтеклата информация за мандата за преговори на ЕС съдържа подробности за „ модерен механизъм за уреждане на спорове между инвеститор и държава“ и широки инвеститорски правомощия (вж. таблица х)^{xxv}.

Подобни разпоредби са включени в споразумението СЕТА между ЕС и Канада, разглеждано като образец за ТПТИ. Въпреки официалните опровержения^{xxvi}, инвеститорските правомощия в СЕТА биха изложили дадени политики на риск и е вероятно да имат замразяващ ефект върху създаването на нови правила за защита на околната среда и обществото (вж. таблица х). Ако бъде ратифицирано, това ще бъде първото общоевропейско споразумение, което дава на чуждестранните инвеститори подобни широки правомощия в международното право. Дори ако е бъде отменено от някоя от страните в споразумението, тези права, ще бъдат валидни в продължение на 20 години. Не е удивително, че специалистите по добив приветстват СЕТА като “повратна точка”, която би могла да има “важни последици за хората в добивната индустрия”^{xxvii}.

Рисковете не се ограничават с привилегии за инвеститорите

Методът фракинг създава възможност САЩ за пръв път да стане основен износител на естествен газ. Държавите-членки на ЕС, които произвеждат малки количества газ, имат желание да внасят газ от САЩ. Газовата индустрия в САЩ също приветства възможността да изнася газ, добит по метода фракинг, за Европа, където може да изисква цена около три пъти по-висока, отколкото на територията на Съединените щати.

ТПТИ би улеснило износа на втечен природен газ (ВПГ) от САЩ към ЕС. Всъщност, ако в ТПТИ се включи така нареченият “национален режим за търговия с природен газ,” Министерството на енергетиката на САЩ би било законово обвързано автоматично да одобрява износите на американски ВПГ към ЕС, без дори да се разгледат възможните последици. ЕС има още по-големи искания, като настоява за ускорен достъп до американски газ (и петрол и въглища) и предлага промени в текста, които биха довели до невъзможност властите в САЩ и ЕС да поставят ограничения върху износа на въглища, петрол и газ.

Увеличение в износа на ВПГ би застрашило околната ни среда и климат по ред начини, включително:

- Увеличено прилагане на фракинг: износът на природен газ насърчава увеличеното производство на газ, по-голяма част от което ще идва от неконвенционални източници на газ, почти винаги изискващи прилагането на метода фракинг.
- Изостряне на промените в климата: ВПГ е въглеродно-интензивно гориво, чиито емисии в рамките на жизнения цикъл са значително по-големи от тези на обикновения природен газ. Энергията нужна да се охлади, втечни и съхрани природен газ за презокеанска доставка прави ВПГ по-енергоемък и отделящ повече парникови газове от обикновения природен газ. Ако резервите от природен газ бъдат отворени за неограничен износ, това ще увеличи зависимостта от изкопаеми горива и ще има значителни последици за климата.
- Затвърждаване на инфраструктурата за изкопаеми горива и увеличаване емисиите на метан: Износът на ВПГ изисква индустриална инфраструктура, включваща нова мрежа от газови сондажи, терминали, заводи за втечняване и регазификация, тръбопроводи и компресори. Открито е, че тази инфраструктура изпуска метан, парников газ, който е 86 пъти по-мощен от CO₂ за период от 20 години^{xxviii}. Ето защо е вероятно увеличеният износ да увеличи емисиите на метан и да води до изостряне на промените в климата.

Въпреки че последициите от тази политика са критични, по силата на ТПТИ държавите вече няма да могат да контролират или управляват нивата на внос на природен газ, като по този начин допълнително се затвърждава зависимостта от изкопаеми горива, както за САЩ, така и за ЕС.

Заключение: Без прекомерни корпоративни права в ТПТИ

Трансатлантическото търговско споразумение далеч надминава традиционните проблеми в областта на търговията. То може да има сериозни последици за правителствените регулации в интерес на гражданите и околната среда. Това прави ситуацията още по-обезпокоителна, предвид че ТТИР цели да бъде модел за бъдещи споразумения за търговия и инвестиции, които транснационални корпорации като Chevron се надяват да бъде репликиран навсякъде по света.

Петролните и газови дейности са рисковани инвестиции, които могат да имат необратими последици за местните общности, семейства и околната среда. Задача на правителствата е да предпазват своя народ от подобни последици и да гарантират, че компаниите ще платят обезщетения в случай на нанесени вреди. Предоставянето на специални и прекомерни права на инвеститорите има обратния ефект, тъй като по този начин инвестиционният риск се предава на данъкоплатците и обществото. Правителствата могат да бъдат принудени да обезщетяват компании за решения, взети в защита на гражданите и околната среда.

Настоящата битка за регулация на фракинга представлява ясен пример за рисковете. Вече се използват международни инвестиционни трибунали, за да се оспорва мораториумът върху метода фракинг в Квебек. Почти няма съмнение, че ако бъдат включени в търговските споразумения между ЕС и САЩ и между ЕС и Канада, механизмите за защита на инвестициите ще бъдат използвани отново и отново, за да се оспорват бъдещи забрани и регулации за метода фракинг на национално и местно ниво.

Действия от страна на правителствата могат да бъдат подкопани от инвестиционни трибунали, като се позволи на компаниите да оспорват демократично приети решения, целящи да защитят общностите и околната среда. Ентузиазмът за създаване на търговски споразумения, съдържащи подобни клаузи – и което е още по-обезпокоително, все по-честото им приложение от страна на компаниите – показват, че рискът е реален.

Трябва да се оказва съпротива на подобни развития, за да се избегнат катастрофални кризи на околната среда и климата, както и в името на демокрацията. Първата стъпка е противопоставяне срещу включването на опасния механизъм за уреждане на спорове между инвеститор и държава в търговските споразумения между ЕС и САЩ и Канада.

Таблица 1: Дяволът се крие в детайлите (на търговското споразумение): Изключителните права на корпорациите в ТПТИ/СЕТА

Жаргонът на инвестиционното право: какво ЕС иска да постигне в преговорите според своя мандат за ТПТИ	Какво означава на практика
<p>Инвеститорите имат право на „минимален стандарт за третиране“ (minimal standard of treatment - MST) и “справедливо и безпристрастно третиране” (fair and equitable treatment - FET), “включително забрана на необосновани, произволни и дискриминационни мерки”.</p>	<p>Всеобхватна разпоредба, на която инвеститорите разчитат най-много, когато водят дела срещу държави. В 74% от случаите са спечелени от американските инвеститори, трибуналите откриват нарушаване на FET^{xxx}. Според изтекла информация за проектотекст на СЕТА от ноември 2013 година^{xxx}, ЕС се стреми да прокара широка версия на клаузата, защитаваща от непредвидимите промени в политиката това, което инвеститорът смята за свое „оправдано правно очакване.“ По силата на тази клауза в СЕТА/ТПТИ всяка петролна или газова компания, базирана в Канада или САЩ, може да приведе в довод, че е останала с впечатлението, при наличието на положителни сигнали от ЕС или правителства на дадена страна-членка, че ще бъде започнат проект за фракинг. Точно това става в случая с Квебек, където силната обществена съпротива спира проекта. Lone Pine твърди, че „отнемането“ на “правото на добив” на компанията е нарушило “оправданото правно очакване за стабилни бизнес и правни условия.”</p>
<p>Инвеститорите трябва да бъдат защитени от “непряка експроприация”, включително да имат право на обезщетение.</p>	<p>Позволява на инвеститорите да претендират за обезщетение в резултат на дадена регулация, закон, политическа мярка или друго правителствено решение, което води до намаляване на възможностите за печалба. Тъй като почти всяка правителствена мярка може да съответства на тази дефиниция, легитимни обществени политики по цял свят са изправени пред съдебни дела между инвеститор и държава (вж. примера с Lone Pine).^{xxxi}</p>

Докладът е публикуван от: ATTAC, the Blue Planet Project, Corporate Europe Observatory, Friends of the Earth Europe, Powershift, Sierra Club and the Transnational Institute.

ⁱ <http://www.tni.org/sites/www.tni.org/files/download/ceta-fracking-briefingen.pdf>

ⁱⁱ <http://www.tni.org/briefing/profitng-injustice>

ⁱⁱⁱ http://www.tni.org/sites/www.tni.org/files/download/vattenfall-icsid-case_oct2013.pdf

^{iv} https://www.citizen.org/documents/Pacific_Rim_Backgrounder1.pdf

^v Изследването на Евробарометър от януари 2012 г. показва, че „74% от европейските граждани биха били обезпокоени, ако проект за шистов газ се появи в техния район” и че „9% смятат, че производството на неконвенционални изкопаеми горива трябва да бъде превърнато в приоритет.” (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_360_345_en.htm#360)

Европейското обществено допитване от 2013 г., организирано от Европейската комисия, показва, че 64% от запитаните смятат, че добив на неконвенционални изкопаеми горива „изобщо не трябва да бъде развиван в Европа,” докато 20% от запитаните смятат, че добив на неконвенционални изкопаеми горива „трябва да бъде развиван в Европа само в случай, че са налични подходящи здравни и екологични защитни механизми” (http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/Shale%20gas%20consultation_report.pdf)

^{vi}

^{vii} <http://www.foeeurope.org/Solidarity-with-Pungesti-071213>

^{viii} http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/subsidiarity_en.htm

^{ix} Изследване на Генерална дирекция „Околна среда”, 2012, “В подкрепа на идентификацията на потенциалните рискове за околната среда и човешкото здраве, произтичащи от въглеродородни дейности, включващи хдравлично разбиване в Европа”

<http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/fracking%20study.pdf>

Изследване на Генерална дирекция „Околна среда”, 2013, “Регулаторни разпоредби, регулиращи основни аспекти от развитието на неконвенционален газ в шест държави-членки”

<http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/Final%20Report%2024072013.pdf>

^x Европейски парламент, 2012, „Доклад по собствена инициатива относно въздействието върху околната среда на дейностите по извличане на шистов газ и шистов нефт”

[http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2011/2308\(INI\)](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2011/2308(INI))

Европейски парламент, 2012, “Доклад по собствена инициатива относно индустриалните, енергийни и други аспекти на шистовия газ и нефт”

[http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2011/2309\(INI\)](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2011/2309(INI))

^{xi} http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/unconventional_en.htm

^{xii} <http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw1596.pdf>

^{xiii} <http://www.theglobeandmail.com/globe-investor/quebecs-st-lawrence-fracking-ban-challenged-under-nafta/article5577331/>

^{xiv} http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaepcb2013d3_en.pdf

^{xv} <http://www.state.gov/s/l/c3741.htm>

^{xvi} <http://www.ips-dc.org/files/6061/Mining%20for%20Profits%202013%20-%20ENGLISH.pdf> , p1

^{xvii} <https://www.fas.org/sqp/crs/misc/RS21118.pdf>

^{xviii} България, Хърватия, Чешка република, Естония, Латвия, Литва, Полша, Румъния и Словакия.

^{xix} <https://www.citizen.org/TAFTA-investment-map>

^{xx} http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/ISDSconsultationcomments_web.pdf , p19

^{xxi} <http://www.regulations.gov/#!documentDetail;D=USTR-2013-0019-0054>

^{xxii} <http://www.chevron.com/ecuador/>

^{xxiii} Вж. следния интернет сайт <http://chevrontoxico.com/> . За гледната точка на Chevron, вж.

<http://www.theamazonpost.com/>

^{xxiv} <http://www.ustr.gov/sites/default/files/03202013%20TTIP%20Notification%20Letter.PDF>

^{xxv} <http://www.s2bnetwork.org/fileadmin/dateien/downloads/EU-TTIP-Mandate-from-bfmtv-June17-2013.pdf>

^{xxvi} Отговор на Seattle to Brussels на твърденията на Главна дирекция “Търговия” относно реформите на уреждането на спорове между инвеститор и държава <http://www.tni.org/article/s2b-refutes-european-commissions-defense-controversial-investor-state-dispute-settlement?context=70931>

^{xxvii} <http://www.mineweb.com/mineweb/content/en/mineweb-political-economy?oid=209783&sn=Detail>

^{xxviii} <http://thinkprogress.org/climate/2013/10/02/2708911/fracking-ipcc-methane/>

^{xxix} <https://www.citizen.org/documents/MST-Memo.pdf>

^{xxx} <http://www.tradejustice.ca/wp-content/uploads/2013/08/CETA-Draft-Investment-Text-Nov21-2013-203b-13.pdf>

^{xxxi} В анекс към изтеклия проектотекст за СЕТА от ноември 2013 се пояснява, че недискриминаторни, добросъвестно взети мерки за защита на здравето, безопасността и околната среда не представляват непряка експроприация и следователно не подлежат на компенсация. Въпреки това, текстът от ноември също включва принцип (на най-облагодетелствана нация), който би позволил на инвеститорите да пренесат клаузи за експроприация от други инвестиционни договори, не включващи подобни изключения за обществена политика, в спорове по СЕТА, правейки анекса относително безсмислен.